

Олег Борисович Тарнопольський,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри прикладної лінгвістики та методики навчання іноземних мов,
університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ В МЕЖАХ ПРОГРАМ КИТАЄМОВНОГО ЗАНУРЕННЯ

У статті обґрунтовано концептуальні основи формування професійної компетенції викладачів для роботи в межах програм китаємовного занурення; проаналізовано вимоги до викладання китайської мови з використанням методики занурення та до викладачів, які працюють у межах програм китаємовного занурення. У роботі запропоновано шляхи реалізації досліджуваних програм на практиці.

Ключові слова: програми китаємовного занурення, професійна компетенція, викладання китайської мови.

Наразі в умовах стрімкого поширення міжнародної співпраці України і Китаю майже в усіх сферах життєдіяльності нагальними визнаються, з одного боку, питання змісту навчання китайської мови майбутніх фахівців філологічних і нефілологічних галузей; з іншого боку, чимало значення набуває проблема професійної підготовки викладачів китайської мови, спроможних орієнтуватися в сучасній освітній парадигмі, гнучко адаптуватися до нових форм і методів навчання.

Однією з найефективніших методик професійної підготовки викладачів іноземної мови вважається методика занурення, започаткована науковцями Канади. На жаль, у сучасній системі професійної освіти не існує універсальних стандартів щодо підготовки фахівців-сходознавців у сфері занурення, що зумовлює *мету статті* – студіювання концептуальних основ формування професійної компетенції викладачів для роботи в межах програм китаємовного занурення. Розв'язанню порушеної проблеми сприяє вирішення низки завдань: по-перше, специфікувати вимоги, що висуваються до викладання китайської мови з використанням методики занурення та до викладачів, які працюють у межах програм китаємовного занурення; по-друге, виявити основні шляхи реалізації досліджуваних програм на практиці.

Можна погодитися із засадничими положеннями концепції професійної підготовки у межах програм занурення, запропонованої у 1974 представниками Центру прикладної лінгвістики (США) щодо базових професійних умінь викладача, який працює в цих програмах [2], а саме:

- знання предметної сфери;
- володіння іноземною та рідною мовами студентів;
- здатність суміщати в процесі навчання оволодіння тими, хто навчаються, іноземною мовою та предметною сферою;
- розуміння природи двомовності та умов її формування;
- здатність визначати цілі навчання, критерії оцінювання сформованості навичок і вмінь;

- готовність використовувати в аудиторії різноманітні стратегії викладання дисциплін;
- уміння користуватися прийомами індивідуалізації процесу навчання;
- володіння технікою використання мультимедійних, відео- й аудіовізуальних опор у процесі навчання;
- володіння техніками групової та індивідуальної роботи;
- здатність критично аналізувати результати діяльності студентів.

З огляду на зазначене, можливо специфікувати структурні компоненти професійної підготовки за програмами занурення: когнітивний, лінгвістичний та афективний [1]. Їх трансформація у площину дослідження може відбуватись, як це показано нижче.

Когнітивний компонент передбачає наявність знань про професійну сферу, в якій функціонує викладач, володіння ключовими стратегіями викладання фаху, техніками контролю рівня сформованості фахових знань, умінь і навичок. Серед вимог, що висуваються до викладача в когнітивному аспекті, виокремлюються такі: • володіння теоретичними засадами методики занурення, наявність умінь моделювання навчального процесу відповідно до конкретних умов; • здатність до самоаналізу, рефлексії; • здатність добирати навчальний матеріал та упорядковувати його відповідно до рівня підготовки студентів, цілей оволодіння навчальною дисципліною засобами китайської мови, інтересів студентів; • уміння планувати та організувати навчальний процес відповідно до цілей навчання (з використанням адекватних технологій навчання, методів контролю сформованості знань, умінь і навичок студентів, технічних засобів навчання тощо); • володіння такими методами, як-от: проблемне навчання, групова робота, інтерактивні (ділові, рольові) ігри, індивідуальні методи роботи тощо.

Лінгвістичний компонент актуалізується через сформованість іншомовної комунікативної і соціолінгвістичної компетентностей у межах мовної пари «китайська – українська мови». Отже, вимоги

до мовної підготовки викладачів у межах реалізації програм китаємовного занурення є такими: • сформованість білінгвальної мовно-мовленнєвої компетенції; • володіння мовним тезаурусом у контексті дисципліни, що викладається китайською мовою; • володіння основами контрастивної та прикладної лінгвістики.

Афективний компонент реалізується через обізнаність з питань полікультурного виховання, міжкультурного співіснування та індивідуального розвитку особистості у світовому форматі та в межах конкретних країн, мови яких вивчаються, тобто Китаю й України. Тлом маніфестації афективного компонента є таке автентичне спілкування, яке в процесі навчальної діяльності мотивує студента до самореалізації як фахівця певної сфери, спроможного вирішувати професійні питання засобами іноземної (китайської) мови з представниками іншої культури; з іншого боку, уможливорює збереження індивідуальності та своєрідності студента. Продуктивність формування афективної компетентності корелюється з оволодінням викладачем стратегіями полікультурного розвитку в межах гуманістичного підходу, а саме: • усвідомленості цінності й унікальності кожного студента; • виховання в ньому поваги та інтересу до культури КНР; • володіння засобами індивідуалізації навчального процесу; • здатність розвивати вміння здійснювати міжкультурну комунікацію засобами китайської та рідної мов.

Функціональність програм академічної мобільності у межах міжнародної діяльності закладів освіти, Державної програми Китайського уряду «Новий Шовковий Шлях», Міжнародних проектів «Інститут Конфуція» сприяє успішному оволодінню програмами китаємовного занурення як з боку викладачів, так і студентів. У нашому дослідженні було деталізовано можливі шляхи реалізації на практиці досліджуваних програм згідно з концепцією R.G. Tharp [3]. Ці шляхи включають:

1. *Загальна рецептивно-продуктивна діяльність викладача і студентів на шляху досягнення освітніх цілей.* Спільна робота сприяє конструктивному діалогу між викладачем і вихованцем, стимулює навчання китайської мови, ознайомлення з професійно значущими феноменами, засвоєння нових цінностей у контексті розв'язання поточних проблем навчання. Завданням викладача є створення навчального середовища, що уможливує виникнення індивідуальних та групових потреб у спілкуванні іноземною (китайською) мовою на засадах ідентифікованих особистісних взаємин студентів, рівнів їхніх академічних досягнень, видів завдань тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика англоязычного погружения в обучение английскому языку и специальным дисциплинам в экономических вузах. Монография / [О. Б. Тарнопольский, В. Е. Момот, С. П. Кожушко и др.]; под общей и научной редакцией О. Б. Тарнопольского, В. Е. Момота и С. П. Кожушко – Днепропетровськ : ДУЕП, 2008. – 236 с.
2. Rodrigues D., Carrasquillo A. Bilingual Special Education Teacher Preparation: A Conceptual Framework / Diane Rodriguez, Angela Carrasquillo // NYSABE Journal. – 1997. – No 12. – P. 98–109.

2. *Допомога в оволодінні навчальним матеріалом та забезпечення неперервного мовного розвитку тих, хто навчається, на всіх рівнях навчального процесу.* Потрібно зауважити, що мова і дискурс посідають ключове місце в реалізації процесу професійного мовного розвитку студента. Саме тому як викладач, так і студенти повинні створювати спільний інтерактивний професійно зорієнтований дискурс засобами китайської мови та усвідомлювати в ньому свої ролі. Завданням викладача є цілеспрямована організація іншомовного діалогу між студентами та викладачем, у якому співфункціонують усі види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання (ідентифікація та декодування ієрогліфів), письмо (накреслення ієрогліфів та кодування інформації ієрогліфами).

3. *Контекстуалізація процесів викладання та навчання.* Викладання та навчання фаху й іноземної (китайської) мови здійснюється в контексті конкретного виду професійної діяльності та реального життя з опорою на набутий досвід учасників навчально-виховного процесу, що надає можливість різноманітиту навчальний процес у методичному аспекті.

4. *Навчання комплексного мислення* передбачає забезпечення методичного балансу між навчанням тих, хто демонструє високі показники оволодіння китайською мовою, й тими, хто має «обмежені мовні здібності» [1, с. 202–206]. Вдале варіювання педагогічним інструментарієм, використання когнітивно спрямованих завдань, добір навчального матеріалу за критерієм змістового навантаження та критерієм особистісно-професійної значущості уможливають ефективність двовекторного процесу занурення до китайської мови та професії.

5. *Залучення учасників навчального процесу до навчально-освітнього діалогу.* Навчально-освітній діалог є засобом створення творчої атмосфери на заняттях. Діалоги цього типу поєднують у собі процес заздалегідь спланованої репрезентації навчального матеріалу та інтерактивне спілкування. Освітній аспект навчального діалогу асоціюється з можливістю викладача допомогти студент; водночас процес «живого» спілкування допомагає студенту реалізувати набуті на практиці знання.

Аналіз концептуальних основ формування професійної компетенції викладачів для роботи в межах програм китаємовного занурення уможливує розробку цілісної моделі її актуалізації в умовах сучасних китайсько-українських взаємин відповідно до специфіки певної галузі та рівня мовної підготовки студентів.

3. Tharp R. G. Culturally compatible education: A formula for designing effective classrooms // In H. T. Trueba, G. Spindler & L. Spindler (Eds.). What do anthropologists have to say about dropouts? – New York: The Falmer Press. – 1989. – P. 51–66.

Олег Борисович Тарнопольский,
доктор педагогических наук, профессор,
заведующий кафедрой прикладной лингвистики и методики обучения иностранным языкам,
университет им. Альфреда Нобеля,
г. Днепр, Украина

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ В РАМКАХ ПРОГРАММ ПОГРУЖЕНИЯ В КИТАЙСКИЙ ЯЗЫК

В статье аргументированы концептуальные основы формирования профессиональной компетенции преподавателей для работы в рамках программ погружения в китайский язык.

Специфицированы требования, предъявляемые к преподаванию китайского языка с использованием методики погружения и к преподавателям, которые работают в рамках программ китаезычного погружения. Фундаментальные положения концепции обозначенной профессиональной подготовки коррелируются с программами, инициированными Центром прикладной лингвистики (СПША) в плане идентификации базовых составляющих профессиональных умений преподавателя.

Среди структурных компонентов профессиональной подготовки по программам погружения в китайский язык выделяются такие: когнитивный, лингвистический, аффективный.

В работе предлагаются пути реализации исследуемых программ на практике: 1) совместная рецептивно-продуктивная деятельность преподавателя и студентов на пути достижения образовательных целей; 2) помощь в овладении учебным материалом и обеспечение непрерывного языкового развития обучающихся на всех образовательных уровнях; 3) концептуализация процессов преподавания и обучения; 4) обучение комплексному мышлению; 5) вовлечение участников учебного процесса в учебно-образовательный диалог.

Перспективной в плане исследуемой проблемы представляется разработка целостной модели актуализации профессиональной подготовки преподавателей, которые работают в рамках программ китаезычного погружения, в условиях современных китаёско-украинских отношений в соответствии со спецификой конкретной сферы и уровня языковой подготовки студентов.

Ключевые слова: программы погружения в китайский язык, профессиональная компетенция, преподавание китайского языка.

Oleg Borysovych Tarnopolsky,
Doctor of Pedagogics, Professor,
Head of the Department of Applied Linguistics and
Methods of Teaching Foreign Languages at
Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine

PROFESSIONAL COMPETENCY FORMATION OF THE TEACHERS INVOLVED INTO CHINESE IMMERSION PROGRAMS

Conceptual basics of professional competency formation of teachers involved into Chinese immersion programs have been substantiated in the article.

The requirements to Chinese teaching techniques as well as to the teachers of Chinese who work in immersion programs have been analyzed. The fundamental conceptual principles of the designated training are correlated with the programs initiated by the Centre for Applied Linguistics (the USA) in the framework of designation of teacher's basic professional skills.

The main structural components of professional training which presupposes immersion into the Chinese language have been defined; they are: cognitive, linguistic, and affective.

Some ways enabling the implementation of the designated programs in practice have been suggested: 1) cooperative receptive-productive activity of the teacher and students for achieving educational goals; 2) assistance in mastering educational material and ensuring continuous speech development of those who study at all educational levels; 3) conceptualization of teaching / learning process; 4) teaching complex thinking; 5) involvement of educational process participants into a dialogue.

The perspectives of further research in the framework of the analyzed issue are seen in the elaboration of an integrated model aimed at professional training of teachers who work in Chinese immersion programs under the conditions of today's China – Ukraine relations in accordance with specificity of a certain area and the level of students' language preparedness.

Key words: Chinese immersion programs, professional competence, Chinese teaching techniques.

Подано до редакції: 01.07.2016 р.

Рекомендовано до друку: 12.07.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Богуш